

МЕТОДИКА ПРОФЕСІОГРАФІЧНОГО МОНІТОРИНГУ В ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ВНЗ

Постановка проблеми. Загальноосвітні тенденції розвитку освіти, ситуація, що складається в українській системі вищої школи, настійно вимагають глибокого і всебічного оновлення структури і змісту підготовки студентів, послідовного і негайного впровадження інноваційних технологій навчання і виховання, модернізації способів отримання інформації щодо перебігу процесів та досягнення цілей освіти. Одним із найактуальніших на теперішній час різновидом інноваційних технологій навчання є професіографічний моніторинг, який покликаний усунути професійну некомпетентність майбутніх фахівців інженерно-педагогічних ВНЗ не тільки на початковій і кінцевій стадії його становлення, але й у проміжній фазі розвитку професійних знань, умінь та навичок, та корегування його в необхідному руслі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В останнє десятиліття у вітчизняній і зарубіжній літературі з'явилися публікації, що свідчать про наявність великої кількості різних видів моніторингової діяльності. Підвищений інтерес до проблем моніторингу проявляють представники різних галузей наукового знання, особливо медики, економісти, соціологи, педагоги, психологи. Розробляються різноманітні види моніторингу і його класифікації. Розробленість дослідження формує уявлення про різні види моніторингу, його функціональних можливостях застосування в різних галузях людинознання, визначають умови і рамки його реалізації залежно від специфічних завдань дослідження і замовлень практики, вказують на деякі технологічні моделі застосування моніторингу в освітньому процесі і дають можливість використання технологій моніторингового дослідження в різних освітніх системах, зокрема й у вищій педагогічній освіті, як **доконаний** новий вид моніторингової діяльності – професіографічний моніторинг [1].

Само поняття «моніторинг» представляє інтерес з погляду його теоретичного аналізу, оскільки не має однозначного тлумачення. Це ситуація пояснюється кількома обставинами: моніторинг використовується в рамках різних сфер практичної і наукової діяльності - як у сфері науки, так і у сфері практики; моніторинг може розглядатися і як спосіб дослідження реальності і як спосіб прогнозування для різних видів діяльності сфери управління за допомогою уявлення своєчасної і якісної інформації. На наш погляд та враховуючи сфери використання моніторингу найбільш підходить визначення психолого-педагогічного словника – це комплекс спостережень і досліджень, що визначають зміни в навколишньому середовищі, що викликаються діяльністю людини, а також під контролем з періодичним стеженням за об'єктом моніторингу і обов'язковим зворотним зв'язком.

Змістовному наповненню професіографічного моніторингу, як виду педагогічного моніторингу, і присвячений розгляд статті. Визначення поняття “професіографічний моніторинг” було адаптоване відповідно до напрямів реалізації моніторингу і трактується як безперервний процес науково-обґрунтованого, діагностико-прогностичного, планово-діяльнісного стеження за станом і зміною показників професійного становлення фахівця з метою найбільш оптимального вибору освітніх завдань, а також засобів і методів їх рішення [1].

При аналізі психолого-педагогічної літератури нами було виявлено, що методика професіографічного моніторингу виявляє порядок його проведення, визначення компонентів та може розглядатися як система. Порядок проведення професіографічного

моніторингу аналогічний порядку проведення освітнього моніторингу, запропонований науковцями, дослідниками (Посоховой І., Аверьяновою О.) [2].

Постановка завдання. Впровадження професіографічного моніторингу в систему освіти інженерно-педагогічних ВНЗ дозволить отримати корисну, педагогічно значущу інформацію щодо об'єкту моніторингу та використання її для забезпечення умов підвищення рівня сформованості професійних та методичних умінь у майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу. Розглянемо професіографічний моніторинг як систему яка включає в себе такі компоненти:

Об'єкт професіографічного моніторингу є освітній процес професійної підготовки фахівця в вищому закладі освіти.

Предмет – методика навчання фахівців професіографічному моніторингу на прикладі спеціальних дисциплін.

Суб'єктом професіографічного моніторингу може виступати як викладачі, так і студенти вищого навчального закладу.

Виходячи з поставленої мети професіографічного моніторингу нами були визначені наступні *завдання дослідження*:

- виявити стан проблеми, ступінь її розробленості в педагогічній теорії і практиці і на цій основі визначити суть, структуру і компоненти професіографічного моніторингу інженерно-педагогічному ВНЗ;

- розробити модель моніторингу рівня сформованості професійних умінь студентів у ВНЗ;

- розробити організаційно-педагогічні умови реалізації моделі моніторингу рівня сформованості професійних умінь студентів у ВНЗ;

- розробити методику проведення моніторингу рівня сформованості професійних умінь студентів у ВНЗ;

- експериментально перевірити ефективність моделі моніторингу рівня сформованості професійних умінь студентів у ВНЗ.

Змістом професіографічного моніторингу в вищому навчальному закладі, можуть виступати такі фактори професійно-методичної підготовки фахівця:

- становлення фахівця, побудоване на ідеї всестороннього сприяння майбутнім фахівцям в їх професійному саморозкритті і самореалізації;

- професійно-методичні знання та уміння: знання дисциплін спеціального профілю, науково-дослідницька та методична підготовка;

- показники реалізації методики професіографічного моніторингу: рівень сформованості професійних та методичних умінь.

Моніторинг здійснюється за допомогою *методів*, які підрозділяються:

- на методи збору корисної інформації (словесні: співбесіда, бесіда, опитування; практичні: кваліметрія – комплексне кількісне оцінювання; анкетування; вихід на практику; курсові та дипломні роботи);

- обробки та накопичення інформації: математично-статичні, кваліметрія;

- систематизацію отриманої інформації щодо досліджуваного об'єкта надаються у вигляді висновку;

- впровадження корисних результатів: в роботу ВНЗ та систему освіти інженерно-педагогічних спеціальностей при плануванні дій фахівців, прогнозування, рекомендації, побажання.

Після визначенні організаційно-педагогічних умов реалізації, можливо виділити три етапи проведення моніторингових досліджень, які були запропоновані дослідниками, науковцями (Боровковою Т. І., Моревим І. А.) [3], (Касяною О.М.) [4]:

1 етап - підготовчий: який визначає постановку мети; визначення об'єкту; установку термінів проведення; вивчення відповідної літератури; вивчення наявного педагогічного досвіду; розробка інструментарію для проведення моніторингу.

2 етап - практична частина моніторингу: яка передбачає збір інформації; спостереження; співбесіди; кваліметрія – комплексне кількісне оцінювання; анкетування; вихід на практику; курсові та дипломні роботи.

3 етап - аналітичний: визначає систематизацію отриманої інформації; аналіз наявних даних; розробка рекомендацій і пропозицій на подальший період.

Можна представити етапи проведення професіографічного моніторингу в вигляді схеми 1.

Рис. Етапи проведення професіографічного моніторингу

Результатом професіографічного моніторингу є створення висновків і науково обґрунтованих рекомендації щодо впровадження методики в освітню систему інженерно-

педагогічних ВНЗ, яка сприятиме забезпеченню ефективній підготовці фахівців. Рекомендації можуть мати методичний або практичний характер, призначатися для викладачів та студентів та дозволяють організувати професіографічний моніторинг залежно від вимог соціуму, потенціалу педагогічного колективу, вікових і індивідуальних особливостей студентів, або учнів ПТНЗ, оптимізувати перехід від традиційної до інноваційної моделі освіти.

Розроблені методичні вказівки для студентів по організації самомоніторингу професійної діяльності, дозволяють їм здійснювати самоконтроль і самокорекцію траєкторії свого професійного розвитку.

Виявлені параметри, складовими яких є визначені види професійної діяльності відібрані на підставі кваліфікаційних характеристик спеціалістів, бакалаврів, молодших спеціалістів, робочих, та показники, складовими яких є визначені професійні уміння, відібрані при аналізі кваліфікаційних характеристик спеціалістів, бакалаврів, молодших спеціалістів, робочих, критерії ефективності моніторингового супроводу інноваційного освітнього процесу у інженерно-педагогічному ВНЗ дозволять сприяти переходу освітнього процесу у вищій школі від традиційних форм навчання до особливо орієнтованих.

Запропоновані висновки та рекомендації з вдосконалення освітнього процесу в вищому навчальному закладі, впроваджуються у навчально-виховний процес та коригують його. Після цього професіографічний моніторинг продовжується.

Однак для успішного здійснення професіографічного моніторингу в вищому навчальному закладі необхідно дотримуватися таких принципів, як:

Принцип безперервності. Означає погляд на моніторинг як цілісну, динамічну, розвиваючу, не самокеровану систему, в якій відбуваються структурно-функціональні перебудови, що носять не тільки кількісний, але і якісний характер. Моніторинг повинен визначати моменти переходу однієї якості в іншу, корегувати, підтримувати або полегшувати відповідні тенденції освітнього процесу.

Принцип науковості. Означає організацію стеження, за основними закономірностями психолого-педагогічного пізнання і управління педагогічними об'єктами і явищами.

Принцип виховної доцільності. Професіографічний моніторинг не є самоціллю, а виступає засобом глибокого вивчення і надійним інструментом педагогічного управління освітнім процесом. У використанні методів, прийомів професіографічного моніторингу не можуть бути застосовані технології, які завдають збитку інтересів, гідності, правил особистості всіх учасників освітнього процесу.

Принцип діагностико - прогностичної спрямованості. Отримана в ході стеження інформація повинна бути співвіднесена на підставі заздалегідь розроблених показників і критеріїв з визначеною нормативною картиною педагогічного процесу. Якщо в процесі професіографічного моніторингу виявляється нова, до цих пір не досліджена суть освіти, то мова йде про науково-дослідне стеження. Такий вигляд стеження може бути основою для розробки діагностичного моніторингу.

Принцип прогностичного моніторингу. Сенс професіографічного моніторингу не тільки в тому, щоб визначити стан педагогічного процесу в певний момент, на певній стадії, а в тому, щоб зробити висновок в тенденціях розвитку освітнього процесу і передбачати можливі напрями педагогічної діяльності, направлені на підтримку, розвиток позитивних, блокування, трансформацію небажаних явищ.

Принцип цілісності, визначає спадкоємність процесів стеження, діагностики, прогнозування освітнього процесу.

Враховуючи ці принципи, можна виділити основні вимоги до професіографічного

моніторингу: об'єктивність, валідність, надійність, систематичність, урахування психолого-педагогічних особливостей об'єкта вивчення та умов проведення, гуманістична спрямованість.

Таким чином, всі вимоги, які виконує професіографічний моніторинг як частина освітньої діяльності, підпорядковані загальній меті підвищення якості професійно-педагогічної готовності фахівця і забезпеченню наукового підходу до управління учбово-виховним процесом.

Професіографічний моніторинг дозволяє визначити як перебудувати етапи освітнього процесу, наскільки раціонально використані педагогічні засоби, якою мірою вони відповідають заданим цілям, наскільки ефективні реалізовані моделі, методики. Тривалість стеження за станом педагогічних явищ дозволяють виявляти тенденції їх зміни, встановлювати залежність їх від певних чинників.

Висновки. Таким чином, професіографічний моніторинг є одним з найважливіших елементів системи інноваційного забезпечення освітнього процесу у інженерно-педагогічному ВНЗ.

При впровадженні методики професіографічного моніторингу в систему освіти інженерно-педагогічного вузу необхідно визначити організаційно-педагогічні умови, етапи проведення, принципи та вимоги щодо її реалізації.

Головною задачею професіографічного моніторингу стає його достатня динамічність в своєму змістовному компоненті інакше він може швидко перетворитися на якусь задану схему і його завдання можуть звестися лише до простої реєстрації спостережуваних фактів і педагогічних явищ. При урахуванні усіх вимог результати професіографічного моніторингу можуть дати багатий матеріал для аналізу і оцінки професійної мотивації, стійкості або зміни поведінки, професійних прагнень студентів, а також для визначення параметрів та показників, що впливають на формування особистості майбутнього фахівця.

Перспективи подальших досліджень. Розробка методичних вказівок щодо впровадження методики професіографічного моніторингу, визначення порядку його проведення, та встановлення необхідних компонентів при підготовці фахівців інженерно-педагогічних ВНЗ. Впровадження позитивного досвіду в роботу профільюючих кафедр та інженерно-педагогічних ВНЗ.

Література

1. Силина С.Н. Профессиографический мониторинг в педагогических вузах // Педагогика. – 2001. - № 7. – С. 47-53.
2. Посохова І., Аверьянова О. Система моніторингу в інженерно-педагогічному ВНЗ // Новий колегіум. – 2003. - №1. – С.19-21.
3. Боровкова Т.И., Морев И.А. Мониторинг развития системы образования. Часть 2. Практические аспекты: Учебное пособие. – Владивосток: Изд-во Дальневосточного университета, 2004. – 134 с.
4. Касянова О. М. Моніторинг управління навчальним закладом / О. М. Касянова. Управлінській супровід моніторингу якості освіти / Т. Б. Волобуєва. – Х.: Видав. гр.. “Основа”, 2004. – 96 с. – (Серія “Бібліотека журналу «Управління школою»”; Вип. 1 (13)).

Пермінова А.В.

Методика професіографічного моніторингу в інженерно-педагогічному ВНЗ

У статті розглядаються такі питання: професіографічний моніторинг як елемент системи інноваційного забезпечення освітнього процесу в інженерно-педагогічному ВНЗ; визначення складових, компонентів, принципів і вимог до методики професіографічного моніторингу; організаційно-педагогічні умови і етапи реалізації методики професіографічного моніторингу.

Ключові слова: моніторинг, професіографічний моніторинг, методика професіографічного моніторингу, професійні уміння, методичні уміння, освітній процес, професійна підготовка

Перминова А.В.

Методика профессиографического мониторинга в инженерно-педагогическом вузе

В статье рассматриваются такие вопросы: профессиографический мониторинг как элемент системы инновационного обеспечения образовательного процесса в инженерно-педагогическом вузе; определение составляющих, компонентов, принципов и требований методики профессиографического мониторинга; организационно-педагогические условия и этапы реализации методики профессиографического мониторинга.

Ключевые слова: мониторинг; профессиографический мониторинг; методика профессиографического мониторинга; профессиональные умения; методические умения; профессиональная подготовка.

A. Perminova

Methodology of Graphical Profession Monitoring in Engineering Pedagogical Higher Educational Establishment

The article deals with the following issues: graphical profession monitoring as an element of educational process innovational provision system in the engineer pedagogical higher educational establishment; defining constituents, components, principles and demands of the graphical professional monitoring methodology; organizational pedagogical conditions and stages of graphical professional monitoring realization

Key words: monitoring; graphical profession monitoring; graphical profession monitoring methodology; professional skills; methodological skills; professional training.

Стаття надійшла до редакції 26.09.2008р.